

Ebeveynlerin bağlanma biçimlerinin çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki yordayıcı rolü¹

The predictive role of adult attachment style on parental attitudes

Rana Akatlı², Güzin Yasemin Tunçay³

Makale Geçmişi

Geliş :10 Şubat 2021

Düzeltilme :18 Mart 2022

Kabul :18 Nisan 2022

Çevrimiçi :7 Mayıs 2022

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Article History

Received : 10 February 2021

Revised : 18 March 2022

Accepted : 18 April 2022

Online : 7 May 2022

Article Type

Research Article

Öz: Bu çalışmada, ebeveynlerin bağlanma örüntüleri ile çocuklarını yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemini Elazığ ilinde yaşayan, 2-6 yaş arasında çocukları bulunan 18-60 yaş arası 293 (185 kadın/108 erkek) ebeveynden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Ebeveyn Tutum Ölçeği” ve “Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada veriler; pearson korelasyon ve çoklu regresyon analizi istatistik yöntemleriyle analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre; demokratik tutum ile kaçınan bağlanma ve güvenli bağlanma arasında negatif, otoriter tutum ile kaçınan bağlanma ve güvenli bağlanma arasında pozitif; aşırı koruyucu tutum ile kaçınan bağlanma arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre eğitim düzeyi ve ebeveynlerin yaşı demokratik tutumun önemli yordayıcılarındandır. Ebeveynlerin; evlendiği yaşın, izin verici tutum düzeyini yordamada pozitif; çocuk sayısının, izin verici tutum düzeyini yordamada negatif; erkek çocuğu sayısının ise otoriter tutum düzeyini yordamada pozitif yönlü ve anlamlı katkısı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma, Bağlanma Stilleri, Çocuk Yetiştirme Tutumları

Abstract: This study aimed to investigate the relationship between adult attachment and parent attitude. The participants of the present study were from Elazığ, involving 293 (108 males and 185 females) in total, whose children were between the ages of 2 and 6. Their ages varied between 18 and 60. The scales used in the study were the “Personal Information Form”, “Parental Attitude Scale” and “Adult Attachment Style Scale”. In this study, Pearson correlation analysis and multiple regression were used to analyse the data. According to the findings of the study, it has been determined that there has a negative relationship between democratic attitude and avoidant attachment, secure attachment. There has a positive relationship between authoritative attitude and avoidant attachment, secure attachment. There has a positive relationship between overprotective attitude and avoidant attachment. It has been determined that democratic attitude was the predictor of age and education level. In addition, permissive attitude was a negative predictor of the number of children, and marriage age while the number of boys is the positive predictor of authoritative attitude.

Keywords: Attachment, Attachment Styles, Child Rearing Attitudes

DOI: 10.24130/eccdjecs.1967202261360

Başlıca Yazar: Rana Akatlı

¹ Bu araştırma, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Seminer dersi kapsamında yapılmıştır.

² Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı, rana.akatli@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0216-1524

³ Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, gytuncay@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4872-1096

SUMMARY

Introduction

Mother is the first person a child meets in the world. The established relationship with any object or mother in the early stages of life may show similarities in later stages as well (Schultz and Schultz, 2007). The concept of attachment is the state of establishing relationship based on love and interest between mother or caregiver and baby (Doksat and Ciftci, 2016; Yörükan, 2020). Attachment styles may be shaped by these types of relationship, and they may be an important variable in the development of human relationships, especially in the later stages of life.

Hazan and Shaver (1987) grouped their adult attachment patterns under three headings: secure, anxious and avoidant attachment. The securely attached individual establishes a warm relationship with the caregiver in early childhood. According to Hazan and Shaver (1987), securely attached individuals get close to others more easily and are comfortable in trusting. Anxious attachment may also develop if the person attached with the child is inconsistent in dealing with the needs of the child; the child displays unexpected approach-avoidance and contradictory behaviours in anxious attachment. Individuals develop avoidant attachment if caregiver does not satisfy child's needs when necessary. Then, child with avoidant attachment cannot trust in the caregiver.

In the democratic attitude among parental attitudes, there are pre-determined rules needed to be obeyed, which involve the decisions taken by all family members (Kucukali, 2018). In authoritarian attitude, parents ask their children to obey them, which is important. They do not accept children's ideas and behaviors that are not appropriate for them (Tonbul, 2019). In the permissive attitude, children's demands are important. The child is dominant in the family (Ceceli, 2018). In overprotective attitude, parents show more care and control on their children (Oguz & Ozcelik, 2018).

Method

This study aimed to investigate the relationship between adult attachment and parent attitude. The participants of the present study were from Elazığ, involving 108 males and 185 females, 293 in total, whose children were between the ages of 2 and 6. Three types of scales were employed in the study: "Personal Information Form", "Parental Attitude Scale" and "Adult Attachment Style Scale". Personal Information Form: The form prepared by the researchers includes demographic information such as gender, age, marital status, the relationship status between parents, mother and father's profession and caregiver in childhood.

Parental Attitude Scale: The scale developed by Demir and Sendil (2008) consists of 4 sub-dimensions and 46 items as democratic, authoritarian, overprotective and permissive.

Adult Attachment Style Scale: The scale adapted into Turkish by Kesebir, Kokcu, and Dereboy (2012) consists of 3 sub-dimensions and 18 items as secure, avoidant and anxious/unstable attachment.

To analyse the collected data, first, Z score was used to see whether it displays a normal distribution. Then, it was interpreted with Pearson correlation, multiple regression analysis and descriptive statistical methods.

Results

According to the research results; significant relationships were observed between parental attitudes and attachment. There is a negative and significant relationship between democratic attitude and avoidant attachment and secure attachment. There is a positive and significant relationship between authoritarian attitude and avoidant attachment and secure attachment. There is a positive and significant relationship between overprotective attitude and avoidant attachment.

According to the analysis made to determine the predictive level of parental attitudes; among the variables predicting the level of democratic attitude, age had a negative and significant contribution in predicting the level of democratic attitude. Educational status had a positive and significant contribution in predicting the level of democratic attitude. In the regression analysis conducted to reveal the demographic variables predicting the permissive attitude level, it was found that it accounts for 26.8% of the permissive attitude level. A positive and significant contribution of age of marriage was found in predicting the level of permissive attitude. The total number of boys and girls had a negative and significant contribution in predicting the level of permissive attitude. According to the regression analysis conducted to reveal the variables predicting the authoritarian attitude level, the total number of boys had a positive and significant contribution in predicting it.

Conclusion and Discussion

When the findings were examined, a positive relationship was found between avoidant attachment style and authoritarian attitude, which is supported by Ebrahimi, Amiri, Mohamadlou and Rezapur (2017). It was reported to cause the parents to become authoritarian and expect absolute obedience from the child. A positive relationship was found between avoidant attachment style and overprotective attitude. It is normal that there can be a negative relationship between avoidant attachment which involves distrust and democratic attitude which includes a trust in child as well. A negative relationship was found between the avoidant attachment style and the democratic attitude. Research of Hevers (2015) showed a similar result noting that fathers displayed an authoritarian parenting style to their children. It is thought that the fathers in the sample are effective in obtaining this result. A negative relationship was found between secure attachment style and democratic attitude. It is thought that the authoritarian attitude provided by our culture especially for the parents is effective in obtaining this result. Education level is one of the positive predictors of democratic attitude. It is thought that this model of established relationship highlights the democratic

attitude among child raising attitudes. The parents' age range of marriage is one of the positive predictors of the permissive attitude. It was predicted that those who got married at a later age were permissive to their children. Total number of children in parents is one of the negative predictors of permissive attitude. Since the increase in the number of children will increase the responsibility of parents over siblings, it is thought that it will highlight the authoritarian parental attitude. The total number of boys is one of the positive predictors of the authoritarian attitude. Parents may play the role of referee among their children with the increase in the number of boys. It is predicted that the parent may position himself as an authoritarian figure and arrange his relationship with the children accordingly.

GİRİŞ

Her çocuk tohumun toprakta filizlendiği gibi ailesi içinde filizlenir. Nasıl filizin gürleşip bir ağaç olması için kararında güneş ve suya ihtiyacı varsa, insan yavrusunun da doğru gelişim gösterebilmesi için doğru ve kararında ebeveyn tutumlarına ihtiyacı vardır. Bir başka deyişle insan yavrusunun kendi kişilik özelliklerini ortaya çıkarması ve sağlıklı gelişim gösterebilmesinde uyumlu ebeveyn tutumları ve özgür aile hayatı olmazsa olmazdır (Yavuzer, 2019). Bu tutumların oluşmasında en önemli faktörler arasında ebeveynin geçmiş yaşantılarını saymak mümkündür. 20. yy'da çocuk davranışı ve yetişkinlikteki yansımaları üzerine öncü araştırmalarda bulunan psikanaliz kuramcıları bağlanma üzerine dikkat çekerek bebek ile bağlanma nesnesi ilişkisine dayandırdıkları bağlanma biçimlerinin yaşamın ilerleyen yıllarında kendini tekrar ettiğini bildirmişlerdir. Şüphesiz toplumun ilerlemesi sağlıklı nesiller ile mümkündür. Bu sağlıklı nesillerin yetişmesindeki anahtar faktör ebeveyn çocuk ilişkisidir (Schultz ve Schultz, 2007). Erken çocukluk döneminde kişilik gelişiminin temelleri atıldığından ebeveynlerin tutumları kritik önem taşımaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde okul öncesi dönemde kazanılan tutumlar ve davranışların çocuğun yaşamı içerisinde kalıcı iz bıraktığı belirtilmiştir (Çağdaş ve Şahin Seçer, 2007). Bu bağlamda araştırmanın konusu ebeveynlerin, kendi ebeveynlerine bağlanma biçimi ile çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki etkisi olacaktır. İlgili değişkenler ile ilişkili alan yazını aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür;

BAĞLANMA

Bağlanma, çocuk ve ebeveynleri arasında kurduğu bağ ilişkisidir. Burada kastedilen anne-çocuk, ebeveyn-çocuk veya temel bakım veren-çocuk arasındaki ilişkidir (Doksat ve Ciftci, 2016; Yörükân, 2020). Bağlanma temel olarak insan yavrusuyla bakım vereni arasında on iki haftayı takiben gelişen ve hayatının geri kalan döneminde de insan ilişkilerinde oldukça belirleyici olabilen önemli bir fenomendir.

Nesne, içgüdünün doyumunu sağlayan her şeydir. İnsan yavrusu çoğu canlıdan farklı olarak doğduğu günden itibaren bir bakım verene muhtaçtır. Bir başka deyişle yaşam içgüdülerini doyuracak libidosunu bağlayabileceği bir nesneye ihtiyaç duyar. Nesne ilişkisi ise nesneye karşı ruhsal tutumların ve davranışların tümünü kapsar (Akvardar ve diğerleri, 2006). Nitekim Freud, çocukların kendilerine bakım veren kişi veya kişilere bağlanmasının nedenini yalnızca fizyolojik temel ihtiyaçlarının karşılanması savını savunmuştur ve bu durumu psikanalitik yönden “çıkar beklentili sevgi” teorisi olarak öne sürmüştür (Kindersley, 2012). Winnicott (2013), çocuğun gereksinimlerine bakım veren kişinin uyumlu bir şekilde karşılık vermesinin çocuğun tutarlı bir kendilik algısı geliştirmesi ve iç dünyasının olgunlaşmasında önemli bir etken olduğunu

belirtmiştir. Çocuğun gereksinimleri uyumlu bir şekilde bakım veren kişi tarafından karşılandığında çocuk kendini bir tatmin kaynağı olarak görmektedir. Bu deneyimi yaşayan çocuğun gelecekte dış dünya zorluklarına karşı kendine güvenerek baş edeceği ifade edilmiştir. Bu noktada önemli olan çocuğun fizyolojik (yeme-içme, altının temizlenmesi vb.) ve/veya sevgi ihtiyacı duyduğu anda bağlandığı kişiden ihtiyacına karşılık istemesidir. Bebek, bağlanma geliştirdiği kişiyle yakınlık kurmaya aşırı istek göstermekte, bağlanma geliştirdiği kişiden ayrılma durumu esnasında üzüntü ve stres belirtileri gösterebilmektedir. Çeşitli dinamiklerin şekillendirmiş olduğu bu bağ, altında yatan nedenlere göre çeşitlilik gösterebilmektedir (Öztürk, Türel ve Oğur, 2020).

Erken çocukluk dönemi içerisinde çocuğa bakım veren kişilere yönelik geliştirilen bağlanma ve yetişkinlik dönemine etkileri hakkında ilk çalışmalar John Bowlby tarafından 1958'de yapılmıştır (Bowlby, 2012). Çalışmalarında Freud ve diğer psikanalitik düşünürlerden etkilenmiştir (Şahin, Beşirik, Canbulat Şahiner ve Türkmen, 2018). John Bowlby (1958) yaptığı açıklamalarda doğumdan sonra bebek, ilk on iki ay içerisinde kendisine bakım verene karşı, libidinal bir bağ geliştirdiğini belirtmektedir. Bowlby (1958), bağlanmayı “insanların, diğerleriyle güçlü bağlar geliştirmeye yönelik doğal eğilimi ve onlardan ayrılma veya onları kaybetmeyi istememenin getirdiği kaygı, öfke, depresyon ve duygusal kopuş gibi kişisel sıkıntıların izah edilmesi için ortaya atılmış bir yol” biçiminde ifade etmiştir. Çeşitli dinamiklerin şekillendirmiş olduğu bu bağ altında yatan nedenlere göre çeşitlilik gösterebilmektedir (Öztürk, Türel ve Oğur, 2020). Bowlby'den sonra yetişkin bağlanma biçimlerine yönelik ilk çalışmalar Main, Kaplan ve Cassidy (1985) ile başlasa da bu konudaki en önemli çalışmalardan birini Hazan ve Shaver (1987) yapmış ve yetişkin bağlanma örüntülerini güvenli, kaygılı/kararsız, kaçınan bağlanma şeklinde üç başlık altında toplamıştır. Bu çalışmada bu örüntüyle şekillenmiştir.

Santrock (2012)'e göre Bowlby (1958) bağlanma aşamalarını şöyle sıralamıştır:

Birinci aşama (Doğumdan iki aya kadar): Bebekler bağlanmalarını, insan figürlerine yönlendirirler. Yabancılar ve ailesi bebeğin gülümseme veya ağlamasını eşit bir şekilde ortaya çıkarırlar.

İkinci aşama (İkinci aydan yedinci aya kadar): Bebek, yabancıları ayırt etmeye başladığında bakım verene odaklanmaya başlar.

Üçüncü aşama (Yedinci aydan yirmi dördüncü aya kadar): Spesifik bağlanmalar gelişir. Hareket becerisinin artmasıyla bakım veren ile iletişim artar.

Dördüncü aşama (Yirmi dört ay ve üzeri): Çocuklar başkalarının hedef ve planlarının farkında olmaya başlarlar. Davranışlarını belilerken bu durumu göz önünde bulundururlar. Çocuk ebeveynine “korunmak, rahatlatılmak, sevmek, duygularının düzenlenmesi, yakınlaşmak-yaklaşmak” gibi ihtiyaçlarını ifade edecek davranışlar sergiler. Çocuğun bu ihtiyaçları karşılandığı takdirde bağlanma modeli şekillenir. Hayatın ilerleyen dönemlerinde çocuk, bakım veren kişiyi görmek istediğine dair tepkiler verir. Ebeveynin, çocuğun ihtiyaç duyduğu zamanlarda mümkün olduğunca ihtiyaçlarına karşılık vermesi durumu uzun yıllar devam eder (Solomon ve George, 2011).

Bağlanma konusundaki diğer önemli çalışmaları yapan kişi ise Ainsworth (1979)'dur. Ainsworth (1979) bebeklerle yaptığı yabancı ortam deneyi ile bireylerin sahip olduğu bağlanma örüntüleri ile ilgili güvenli, güvensiz kaçınan, dirençli(kaygılı) ve dağınık olmak üzere dört kategori oluşturmuştur. Bunun yanı sıra Bowlby'nin (2012)bağlanmanın yaşam boyu devam ettiği ilkesinden hareketle yetişkin bağlanma biçimleri de bu süreçten etkilenmiştir. Yetişkin bağlanma biçimlerine yönelik ilk çalışmalar Main, Kaplan ve Cassidy (1985) ile başlasa da bu konudaki en önemli çalışmalardan birini Hazan ve Shaver (1987) yapmış ve yetişkin bağlanma örüntülerini güvenli, kaygılı/kararsız, kaçınan bağlanma şeklinde üç başlık altında toplamıştır.

Güvenli Bağlanma:

Güvenli bağlanan birey, erken çocuklukta bakım veren ile sıcak bir ilişki kurar. Hazan ve Shaver'a (1987) göre güvenli bağlanan bireyler başkalarına yaklaşmayı daha kolay bulur ve onlara güvenmek konusunda rahattırlar. Güvenli bağlanan bireyler ebeveynleri ile ilgili olumlu duygulara ve olumlu çocukluk yaşantılarına sahiptir (İlaslan, 2009). Ainsworth (1979) deneyine göre ise yabancı bir ortam içerisinde çocuğun bağ kurduğu kişi (ebeveynleri ya da bakımından sorumlu kişi) yanındayken çocuk serbest bir şekilde keşifte bulunur, bağ kurduğu kişi ortam dışında olması halinde yabancı birinin gelmesiyle endişeye kapılmaz. Bağ kurduğu kişinin geçici yokluğuna farkındalık gösterir. Bağ kurduğu kişi ortama döndüğünde, çocuk onu gergin bir şekilde karşılarsa dahi bu durumu kısa sürede üzülmeden atlatabiliyorsa güvenli bağlanma sağlanmıştır (Santrock, 2012). Bakım veren kişi ile güvenli bağ kuran birey yaşamının ileriki yıllarında özgüvenli, duygularını kontrol edebilen, yaşadığı tecrübelerden ders çıkarabilen, akademik başarısı yüksek, duygusal ilişkilerinde karşısına çıkan sorunlarla baş edebilen, sağlıklı bir birey olma meyili sergiler (Doksat ve Ciftci, 2016).

Güvensiz Bağlanma:

Yabancı bir ortam içerisinde çocuğun bağ kurduğu kişi (ebeveynleri ya da bakımından sorumlu kişi) yanındayken çocuk hiçbir şekilde keşifte bulunmaz. Yabancı biri ortamda olduğu durumda çok fazla

korkuya kapılır. Bağ kurduğu kişinin geçici yokluğu durumunda savunmasızlık içine düşüp üzüntüye yönelir ve döndüğünde onu karşılayamaz (Bowlby, 2012).

Kaygılı Bağlanma:

Çocuğun bağ kurduğu kişi çocuğun ihtiyaçları ile ilgilenme konusunda tutarsız olması durumunda da gelişebilir; güvensiz-kaygılı/ikircikli bağlanmada çocuk beklenmedik yaklaşma-kaçınma hareketleri ve çelişkili hareketler yapar. Çocuğun bağ kurduğu bakımı veren kişiyle ayrılık yaşanması durumunda çocuk genel olarak yüksek stres yaşar (Demir, 2018). Çocuk, bakım veren anne figüründen ayrıldığı anda aşırı kaygı duyar ve kızgınlık yaşar bulunduğu ortama yabancı biri geldiği durumda ise yabancı ile iletişim kurmayı reddeder. Anne figürü ortama tekrar geldiği takdirde dahi çocuğun sakinleşmesi çok zaman alabilmektedir (Sümer, Sayıl ve Kazak Berument, 2020). Bu tür bağlanma örüntüsüne sahip bireyler yoğun şekilde değersizlik duygusu yaşarlar. Bağlandığı kişinin kendi ile ilgili duyguları konusunda şüpheye sahiptir.

Kaçınan Bağlanma:

Çocuğun bağ kurduğu kişi çocuğun ihtiyaç duyduğu anda çocuğun ihtiyacını karşılamaz. Çocuk bu durumda bakımıyla ilgilenen bağ kurduğu kişiye güvenemez. Çocuk bağ kurduğu kişiyi gördüğü zaman sevinmez. Bağ kurduğu kişiyi görmezden gelebilir. Bağ kurduğu kişi ortamdaki ayrıldığında çocuk tepkisiz kalabilir. Çocuk, güvensiz-kaçınan bağlanmada, endişeli ve depresif hareketler sergiler (Doksat ve Ciftci, 2016). Bu tür bağlanmanın gerçekleşmesi durumunda çocuk, duygularını dışa vuramaz ve kendini ifade etmekten kaçınır ve bu davranışı benimser. Bu davranışlarla alışkanlık kazanan çocuk yaşamın ileriki yıllarında başkalarına yakınlaşmaktan kaçabilmekte ayrıca başkalarının ona yaklaşma çabasından dahi kaçabilmektedir. Bu durum beraberinde başkalarının yakınlık, destek ve yardım gibi taleplerine ilgisiz kalarak soğuk davranışlara dönüşür ve daha da katılaştır (Sümer, Sayıl ve Kazak Berument, 2020). Bu bağlanma örüntüsüne sahip bireyler başkalarına güvenmekte zorlanır ve empati yetenekleri zayıftır.

Dağınık Bağlanma:

Dağınık bağlanma; örüntüsü gösteren bireyler dağınık ve şaşkındır. Yabancı ortamda sersemlemiş ve korkulu görünürler. Bir bireyi dağınık olarak sınıflayabilmek için hem güçlü kaçınma hem de güçlü kaygılı örüntüler ya da çevresi ve bakım verenden yüksek düzeyde korkma gibi özel davranışlar göstermesi beklenir (Santrock, 2012).

Güvensiz bağlanmanın oluşmasında önemli sayabileceğimiz faktörlerden bahsetmek gerekirse; ekonomik ya da duygusal açıdan zorluk yaşayan ebeveynler, çocukları ile olan ilişkilerinde duygusal bir gayret gösteremeyerek kendi problemleriyle uğraşabilmektedir. Bu tip davranış sergileyen ebeveynler, bebeğin temel fizyolojik ihtiyaçlarını karşılasalar dahi duygusal tepkiler vermemektedirler. Dağınık/düzensiz bağlanma, çocuk istismara uğramışsa yahut ebeveynlerinin çocukluk döneminde istismara uğramış ya da ebeveyn kaybını yaşamışsa görülebilmektedir. Kaygılı bağlanmada bakım veren kişiye ulaşılabilirliği tutarsız ya da güvensiz olduğu durumlarda görünür. Bakım veren kişi yani anne bebeği reddettiği ya da bebekle düzenli olarak ilgilenmekten kaçındığında bebeğin de ileride kaçınan bağlanma örüntüsünü benimsemesi muhtemeldir. Bunlara ek olarak bağlanma kültürden etkilenir ve bağlanmanın niteliği de kültürden kültüre farklılık gösterir (Bee ve Boyd, 2009).

ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI

Çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirebilmesi ve sosyal çevreye uyum sağlamasında ebeveynleri ile kurduğu ilişki oldukça önemlidir (Yılmaz, 2016). Çocuklar, ebeveynlerini model alarak birçok şeyi öğrenir. Hayata dair düşüncelerinde, hayat alışkanlıklarında, ahlaki değer ve yargılarının oluşmasında anne babaların davranışları ve gösterdikleri tutumlar çok önemlidir. Küçük yaşlarda, anne baba ve diğer yetişkinlerin tutumları, çocukların kişilik gelişimini, benlik algısını, ahlak gelişimini ve diğer gelişimlerini de etkileyebildiği görülmektedir (San Bayhan ve Artan, 2004).

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları dört temel başlık altında incelenmektedir. Bunların üç başlığı Baumrind'in (1966) tanımlamış olduğu; demokratik, otoriter ve izin verici tutumlardır. Daha sonra bu başlıklara ek olarak Türk kültüründe ebeveynler tarafından daha yaygın kullanılmakta olan aşırı koruyucu tutum da dâhil edilmiştir (Demir ve Şendil, 2008).

Demokratik Tutum:

Demokratik ebeveyn tutumu sergilenen ailelerde, önceden belirlenmiş uyulması gereken kurallar vardır. Bu kurallar aile içerisinde yaşamakta olan tüm aile bireylerinin almış oldukları kararları kapsamaktadır (Küçükali, 2018). Demokratik ebeveyn tutumu ile yetişen çocuklar, duygu ve düşüncelerini kolaylıkla ifade edebilmektedir. Çocukların kişilik gelişimleri açısından en uygun tutumdur. Ebeveynler bu tip tutumla çocuklarını hem denetler hem de onların ihtiyaçlarını karşılarlar. Ebeveynler arasındaki tutumlar tutarlı ve güven vericidir. Belli bir sınır içerisinde çocukların bazı davranışları gerçekleştirmelerine izin vererek onları sorumluluk duygusunu geliştirmeye olanak sağlamış olurlar (Sezer, 2010).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı sorumluluk ve hakların belirgin olduğu, ailedeki her bireyin fikrine önem verilen demokratik bir ortam sunmaları, çocuğun kendine güvenli bir kişilik geliştirmesini sağlar. Demokratik tutum sergilemekte olan ebeveynlerin amacı; çocuklarının özgür ve eşit birer birey olarak yetişmelerini sağlamaktır (Sak, Şahin Sak, Atli ve Şahin, 2015).

Otoriter Tutum:

Otoriter tutum sergileyen ebeveynler çocuklarının kendilerine itaat etmelerini isterler. Onlar için uyumlu ve itaatkâr olmak oldukça önemlidir. Çocuklarının kendilerine uygun olmayan fikir ve davranışlarını reddetmektedirler (Tönbül, 2019). Ebeveynler çocukları çok sıkı bir şekilde denetlerler. Bu tutumdaki ebeveynler çocuklarının davranışlarına sürekli karışır, emir verir ve çocuğu eleştirirler (Kıray, 2018). Bu durum çocuğun sosyal hayatını etkileyebilmektedir. Ebeveynler için çocukların isteklerinin bir önemi yoktur ve çocuğun her ihtiyacını kendileri karşılamak istemektedirler. Bu davranış sonucunda çocuk kendisine olan özgüvenini yitirebilmektedir (Günalp, 2007). Ebeveynlerin kendi almış olduğu kararlara uymayan çocuklar cezalandırılırlar. Bu tip ebeveyn tutumu içerisinde yetişen çocuklarda öfke, kızgınlık gibi duyguları ifade etmekte zorluklar görülebilmektedir (Kıray, 2018).

İzin Verici Tutum:

İzin verici tutum sergileyen ebeveynler, çocuklar üzerinde otorite kurmaz ve çocuğun kendi tercihlerinin ön planda olduğu ve ebeveynlerin çocuk üzerinde denetim kurmaması durumu söz konusudur. Bu tip tutum sergilenen ailede çocuklar sınırsız davranış ve özgürlüğe sahiptir. Ebeveynler çocuğu serbest bırakırlar. Bunun sonucunda çocuk denetimsiz ve başına buyruk davranışlar sergiler. Bu ebeveyn tutumunda çocukların talepleri ön plandadır. Bu tutum genellikle tek çocuklu ailelerde görülmektedir. Çocuk ailede egemen konumundadır (Çeceli, 2018).

İzin verici tutumda ebeveynler; çocuğa sınır koymaz, kendi davranışlarını düzenlemesini bekler, fazla özgürlük ve az sorumluluk verir. Ayrıca çocuktan gelişim düzeyine uygun davranış beklemez tutarsız ve güvensiz özellikler gösteren anne babanın çocuğunun da kendine güvenmeyen ve mutsuz olma eğilimi yüksek olan bir çocuk olarak yetişmektedir (Yılmaz, 2016).

Aşırı Koruyucu Tutum:

Aşırı koruyucu tutumu benimsemiş ebeveynler çocuk üzerinde gereğinden fazla özen ve kontrol gösterirler. Bu tutum dâhilinde çocuğun her davranışı kontrol altında tutulur ve kendi başlarına bir şey yapmalarına müsaade edilmez ve çocuğun istekleri yerine getirilir. Bu durumda çocuğun

gelecekte ayrılık kaygısı, bağımlılık, sorumluluk gibi sorunları ortaya çıkabilir (Oğuz ve Özçelik, 2018).

Ebeveynlerin sergilediği aşırı koruyucu tutum, çocuğun çok fazla kontrol ve özen görmesi anlamına gelmektedir. Bunun sonucunda yaşamın ileriki dönemlerinde çocuk diğer kişilere karşı aşırı bağımlı, kendine karşı güvensiz, duygusal olarak incinmiş bir birey olabilir. Çocuğun yaşamı boyunca süren bu bağımlılık psiko-sosyal olgunluğunu olumsuz etkiler. Ebeveynlerin aşırı koruyucu oluşu çocuğun okul yaşamındaki başarısını ve okula uyumunu da etkileyebilmektedir (Günel, 2007).

İlgisiz Tutum:

İlgisiz tutumda ebeveynler, çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılarken ihmal ederler ve gelişimini destekleyici davranışları sergilemezler. Ebeveynler çocuklarını genellikle kendi haline bırakır ve neredeyse ceza hiç uygulamazlar. Bu tarz tutuma maruz kalan çocuklar, kendilerini ifade etmede güçlük çeker ve güven duygusu sarsılır (Özabacı, 2021).

Mükemmeliyetçi Tutum:

Mükemmeliyetçi tutum benimseyen ebeveynler, çocuklarının daha başarılı olmasını beklerler ve diğer çocuklarla kıyaslarlar (Çağdaş ve Şahin Seçer, 2007). Çocuklarının yeteneklerinin ve gelişim düzeylerinin çok üstünde hedefler koyarlar ve onların ulaşmalarını sert bir tutumla isterler. Çocuktan istenilenlerin mükemmel biçimde gerçekleştirmesi beklenir. Çocuk bu baskılar karşısında istenileni gerçekleştiremediğinde başarısızlık ve güvensizlik hisseder (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016).

Yaşamın erken dönemlerinde bağlanma nesnesi ile kurulan ilişki örüntüsü güvenli, kaçınan ve kaygılı olmak üzere yaşamın ilerleyen dönemlerinde de benzerlikler gösterebilmektedir. İlişkinin güvenli olması bireyin ileriki yaşamındaki ilişkilerinin de sağlıklı olmasına, ilişkinin güvensiz (kaçınan, kaygılı) olması durumunda ise ilerideki ilişkilerinin kaygı verici seviyede olmasına neden olabilmektedir (Schultz ve Schultz, 2007; Subaşı ve Kazan, 2020). Bağlanmayı etkileyen en önemli etkenlerden biri ebeveynlerin, çocuklarına karşı sergilediği tutum ve davranışlardır. Çocukluk döneminde kazanılan davranışların kalıcı olduğu ve yaşam boyu devam ettiği, sonraki dönemlerde telafisinin güç olduğu bilinmektedir (Çağdaş ve Şahin Seçer, 2007). Nitekim bağlanma biçimlerinin, çocuk yetiştirme tutumlarından bağımsız olması düşünülemez. Gelişimin belki de en önemli ayağı olan ebeveyn çocuk ilişkisinin daha iyi ortaya konması için bu ilişkinin önemli bir belirleyicisi olan bağlanma ve çocuk yetiştirme tutumlarının nasıl ve hangi değişkenlerden oluştuğunun araştırılması büyük önem taşımaktadır.

Yurtiçi ve yurt dışında araştırmacılar konu ile ilgili birçok çalışma yapmıştır. İlgili alan yazın incelendiğinde; Hevers (2015) tarafından yapılan, örnekleme 212 baba ve çocuklarının yaşları 2-12 arasında olan çalışmada; babaların bağlanma stilleri ile ebeveynlik stilleri arasındaki ilişki, ebeveyn yeterlilik duyguları ve psikolojik sağlık konusu incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre otoriter tutum ile güvenli bağlanma arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra Mahasneh, Al-Zoubi, Batayenh ve Jawarneh (2013), 564 erkek ve kız öğrenci ile yapılan çalışmada da; otoriter ebeveyn tutumuyla kaçınan bağlanma ve güvenli bağlanma arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu gözlemlemişlerdir. Ebrahimi, Amiri, Mohamadlou ve Rezapur (2017), tarafından 122 yüksek lisans öğrencisi ile yapılan bir başka çalışmada ise benzer şekilde otoriter ebeveyn tutumuyla kaçınan bağlanma arasında pozitif yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kalantarkousheh, Sharifi, Mehri ve Sajjad (2014), tarafından yapılan örnekleme İranlı üniversite öncesi 240 öğrenci ve yaşları 17- 18 olan çalışmada; otoriter ebeveyn tutumuyla kaçınan bağlanma ve güvenli bağlanma arasında pozitif yönlü ilişki doğrulanmıştır.

Yurtiçi alan yazın incelendiğinde bu iki önemli değişken ile yapılan çalışmaların oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir. Tuna'nın (2018) çalışmasının örnekleme annelerden oluşmaktadır. Çalışma sonucuna göre otoriter tutum ve güvenli bağlanma arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Yurdalan'ın (2019) çalışmasının örnekleme annelerden oluşmaktadır. Çalışma sonucunda kaygılı bağlanan ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları ilişkide daha otoriter bir tutum benimsedikleri bulunmuştur. . Ayyıldız (2005) da çalışma örnekleme olarak 0-6 yaş arasında çocuğu olan 382 anneyi seçmiştir. Annelerin çocuk yetiştirme tutumları incelemiştir. Çalışma sonucuna göre annenin eğitim düzeyi arttıkça demokratik tutumun arttığı, çalışan annelerin aşırı koruyucu, ilgisiz ve otoriter tutumlarının azaldığı saptanmıştır. Annenin yaşının küçülmesi ve çocuk sayısının artması ile otoriter tutumun arttığı bulunmuştur. Parlak'ın (2020) çalışmasının örneklem grubu 2-6 yaş çocuğa sahip anne ve babalardan oluşmaktadır. Ebeveynlerin kendi anne ve babasına olumlu bağlandığında çocuklarına karşı demokratik tutum sergilediği, olumsuz olarak algılayan annelerin ise otoriter ve izin verici tutum sergiledikleri bulunmuştur. Alan yazın incelendiğinde bağlanma ile ilgili araştırmaların genel itibariyle üniversite öğrencilerine yöneldiği ve ebeveynler ile ilgili çalışmaların ağırlıklı olarak anneye uygulandığı ailenin diğer bir parçası olan babayı araştırma konusunun dışında tutulduğu karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada ise aile bir bütün olarak ele alınmış ve ebeveynlerin kendi ebeveynlerine bağlanma biçimleri ile çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaç yolunda aşağıdaki problemlere yanıt aranmaya çalışılmıştır.

1. Ebeveynlerin kendi ebeveynlerine bağlanma biçimleri ve (kaçınan bağlanma, kaygılı/ikircikli bağlanma, güvenli bağlanma) ve çocuk yetiştirme tutumları (demokratik, otoriter, aşırı koruyucu, izin verici) arasında ne tür bir ilişki vardır?
2. Ebeveynlerin kendi ebeveynlerine bağlanma biçimlerinin, çocuk yetiştirme tutumlarını yordama gücü nedir?
3. Ebeveynlerin kendi ebeveynlerine bağlanma biçimleri ve çocuk yetiştirme tutumları sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşmaktadır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu inceleme sırasında çok faktörlü yordayıcı korelasyon araştırma modeli ve nedensel karşılaştırmalı araştırma modelleri benimsenmiştir. Çok faktörlü yordayıcı korelasyonel araştırma modeli, birçok değişkenin bilinen değerinden yola çıkarak, diğer bir değişkenin bilinmeyen değerini yordanmaya çalışan bir modelken; nedensel karşılaştırmalı araştırma modeli ise ortaya çıkan bir sonucun nedenlerini ve bu nedenleri etkileyen faktörleri ortaya koymayı hedefleyen bir modeldir (Büyüköztürk, Çakmak Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014).

Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini Elazığ ilinde yaşayan 2-6 yaş arası çocuğa sahip 18–60 yaş arası 300 bireydir, ancak veriler analiz edilmeden önce çok değişkenli istatistiklerin analiz sayıtlarını karşılayıp karşılamadığı kontrol edilerek tüm katılımcılar için Z puan hesaplanmıştır. Bu bağlamda elde edilen uç değerler ve yanlış, eksik girilen değişkenler dolayısıyla 7 birey araştırma dışı bırakılmıştır. Araştırmaya 185 kadın (%63.1) ve 108 erkek (%36.9) ile oluşan yaş ortalamaları 34.8 olan toplam 293 katılımcı ile devam edilmiştir. Araştırmaya katılanların sosyo-demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik Özellikleri

Özellikler	Değişken	n	%
Cinsiyet	Kadın	185	63.1
	Erkek	108	36.9
Yaş	20-25	13	4.4
	26-30	68	23.2
	31-35	89	30.4
	36-40	72	24.6
	41+	51	17.4
Medeni Durum	Bekar	11	3.8
	Evli	282	96.2
Eğitim Durumu	İlkokul	4	1.4
	Ortaokul	17	5.8

	Lise	43	14.7
	Üniversite	188	64.2
	Lisansüstü	41	14.0
Kardeş Sayısı (Kendiniz Dışında)	0	2	0.7
	1	49	16.7
	2	64	21.8
	3	63	21.5
	4	47	16.0
	5+	68	23.2
Ailenizin Kaçınıcı Çocuğusunuz	1	96	32.8
	2	81	27.6
	3	46	15.7
	4	23	7.8
	5+	47	16.0
Yaşamınızın Çoğunu Geçirdiğiniz Yerleşim Yeri	Köy	10	3.4
	İlçe	28	9.6
	Şehir	222	75.8
	Büyükşehir	33	11.3
Ekonomik Durum	Düşük	31	10.6
	Orta	177	60.4
	İyi	85	29.0
Anne-Baba Medeni Durumu	Ayrı Yaşıyor	31	10.6
	Birlikte Yaşıyor	262	89.4
Çocukluk Döneminde Kim Tarafından Yetiştirildiği	Anne	247	84.3
	Baba	6	2.0
	Bakıcı	4	1.4
	Diğer	36	12.3
Kaç Yaşında Evlendiği	18-23	70	23.9
	24-29	178	60.8
	30-34	39	13.3
	35-39	6	2.0
Eşiniz ile Aranızdaki Yaş Farkı	0-5	233	79.5
	6 yıl ve üzeri	60	20.5
İlk Çocuğun Yaşı*	2	30	10.2
	3	45	15.4
	4	36	12.3
	5	37	12.6
	6	32	10.9
	7+	102	34.8
İkinci Çocuğun Yaşı	0	14	4.8
	1	13	4.4
	2	25	8.5
	3	21	7.2
	4	24	8.2
	5	22	7.5
	6	12	4.1
	7+	33	11.3
Üçüncü Çocuğun Yaşı	0	2	0.7
	2	7	2.4
	3	10	3.4
	4	5	1.7
	5	7	2.4
	6	4	1.4
	7+	8	2.7
Dördüncü Çocuğun Yaşı	0	1	0.3
	3	5	1.7
	4	1	0.3
	5	2	0.7
Katılımcıların Toplam Çocuk Sayısı	Kız	185	50
	Erkek	185	50
Çocuğunu Yetiştirirken Sosyal Yardım Alma	Yardım almadım	125	42.7

Aile-Akraba yardımı aldım	115	39,2
Bakıcı yardımı aldım	42	14,3
Psikolojik danışman yardımı aldım	3	1,0
Diğer	8	2,7

*İlk çocuğun yaşı sorusunu katılımcılardan boş bırakanlar olmuştur.

Tablo 1’de özetlendiği gibi, araştırmaya dâhil edilen katılımcıların yaş aralığı belirtmeleri istendiğinde; 20-25 (%4,4), 26-30 (%23,2), 31-35 (%30,4), 36-40 (%24,6) ve 41 yaş ve üzeri (%17,4) olduğu ifade edilmiştir. Katılımcıların medeni durumu incelendiğinde; bekâr 11 (%3,8), evli 282 (%96,2) katılımcı araştırmada yer almıştır. Katılımcıların eğitim durumuna bakıldığında; çoğunluğunun üniversite 188 (%64,2) mezunu olduğunu görülmüştür. Katılımcılardan kardeş sayılarını belirtmeleri istendiğinde; 2 (%0,7) birey hiç kardeşe sahip olmadığını belirtirken, 49 (%16,7) birey 1 kardeşe, 64 (%21,8) birey 2 kardeşe, 63 (%21,5) birey 3 kardeşe, 47 (%16,0) birey 4 kardeşe, 68 (%23,2) birey 5 ve daha fazla kardeşe sahip olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan 96 (%32,8) birey ilk, 81 (%27,6) birey ikinci, 46 (%15,7) birey üçüncü, 23 (%7,8) birey dördüncü, 47 (%16,0) birey beş ve/veya daha sonraki doğum sıralarına sahiptir. Katılımcılar yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yerlerini; 10 (%3,4) birey köy, 28 (%9,6) birey ilçe, 222 (%75,8) birey şehir, 33 (%11,3) birey büyük şehir olarak belirtmiştir. Katılımcılardan gelir düzeyini belirtmeleri istendiğinde; düşük 31 (%10,6) birey, orta 177 (%60,4) birey, iyi 85 (%29,0) birey belirtmiştir. Katılımcıların anne ve babasının medeni durumunu belirtmeleri istendiğinde; ayrı yaşıyor 31 (%10,6), 262 (%89,4) birlikte yaşıyor olarak belirtmiştir. Katılımcılara çocukluk döneminde kim tarafından yetiştirildiğini belirtmeleri istendiğinde; çoğunun anne 247 (%84,3), en az da bakıcı 4 (%1,4) tarafından yetiştirildikleri görülmüştür. Katılımcılara evlendiği yaş aralığını belirtmeleri istendiğinde; 18-23 yaşları arasında 70 (%23,9) birey, 24-29 yaşları arasında 178 (%60,8) birey, 30-34 yaşları arasında 39 (%13,3) birey, 35-39 yaşları arasında 6 (%2,0) birey olarak belirtmiştir. Katılımcılara eşi ile arasındaki yaş farkını belirtmeleri istendiğinde; 0-5 yıl arası 233 (%79,5) birey, 6 yıl ve üzeri 60 (%20,5) birey olarak belirtmiştir. Katılımcıların toplam çocuk sayısı ve cinsiyetlerini belirtmeleri istendiğinde; toplam kız çocuğu 185 (%50), toplam erkek çocuğu 185 (%50) olarak belirtilmiştir. Katılımcılara ilk çocuklarının yaşları sorulduğunda; çoğunluğunun 7 yaş ve üzerinde 102 (%34,8) olduğu, ikinci çocuklarının yaşları sorulduğunda; 2 yaşında 25 (%8,5), 3 yaşında 21 (%7,2), 4 yaşında 24 (%8,2), 5 yaşında 22 (%7,5) olduğu görülmüştür. Katılımcılara üçüncü çocuklarının yaşları sorulduğunda; 3 yaşında 10 (%3,4) birey ve 7 yaş ve üzerinde 8 (%2,7) olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılara dördüncü çocuklarının yaşları sorulduğunda da 0 yaşında 1 (%0,3) birey, 3 yaşında 5 (%1,7) birey, 4 yaşında 1 (%0,3) birey, 5 yaşında 2 (%0,7) birey olarak belirtmiştir. Katılımcılara çocuğu yetiştirirken sosyal yardım alma durumunu belirtmeleri istendiğinde; yardım almayan 125 (%42,7), aile-akraba yardımı alan 115 (%39,2) ve bakıcı yardımı alan 42 (%14,3) olduğu görülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Ebeveyn Tutum Ölçeği” (Demir ve Şendil, 2008), “Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği” (Kesebir, Kökçü ve Dereboy, 2012) kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda; cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, yerleşim yeri, ekonomik durumu, anne babasının ilişki durumu, çocukluk döneminde kim tarafından yetiştirildiği, kaç yaşında evlendiği, partneri ile arasındaki yaş farkı, çocuk sayısı, çocuklarının cinsiyetleri ve yaşları, çocuğunu yetiştirirken sosyal yardım alıp almadığı vb. gibi sosyo-demografik bilgiler hakkında veri sağlayan sorulardan oluşmuştur.

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

Araştırmada ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumlarını belirlemek için Ebeveyn Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Demir ve Şendil (2008), tarafından geliştirilen ölçek, 5’li likert tipi bir ölçektir (Her zaman böyledir 5, çoğunlukla böyledir 4, bazen böyledir 3, nadiren böyledir 2 ve hiçbir zaman böyle değildir 1 puan). Ölçek, demokratik (17 madde), otoriter (11 madde), aşırı koruyucu (9 madde) ve izin verici (9 madde) olmak üzere dört alt boyut toplam 46 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. Her boyuttan alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanarak her boyut için bir puan elde edilmektedir. Yüksek puan alınması o boyutun temsil ettiği davranış biçimini benimsemek anlamına gelmektedir. Demir ve Şendil’in (2008) çalışmasına göre ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları; demokratik boyut için .83, otoriter boyut için .76, aşırı koruyucu boyut için .75 ve izin verici boyutu için .74’tür. Çalışmamızın sonucuna göre ise demokratik boyut için .80, otoriter boyut için .81, aşırı aşırı korucu boyut için .75 ve izin verici boyutu için .70’tir. Bu sonuç ölçeğin çalışma için güvenilir olduğunu göstermektedir.

Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği (EBBÖ)

Araştırmada yetişkinlerin bağlanma biçimlerini belirlemek için Hazan ve Shaver (1987) ve Mikulincer (1990) tarafından aşamalı olarak geliştirilen Türkçe’ye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması Kesebir, Kökçü ve Dereboy (2012) tarafından yapılan ölçek kullanılmıştır. Türkçe’ye uyarlama çalışmanın sonucunda anlaşılır olmadıkları düşünülen maddeler bölünmüş ve madde sayısı 18’e çıkarılmıştır. Ayrıca ölçeğin orijinal halinde puanlama için kullanılan 7’li likert tipi derecelendirme sistemi kaldırılmış ve maddeler doğru ve yanlış olarak iki kategoriye ayrılmış ve

doğru 1 puan yanlış 0 puan olarak değerlendirilmiştir. Yapısal geçerlik için de faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi sonuçları üç tane bağımsız faktör olduğunu göstermiştir. Ölçek; güvenli (6 madde), kaçınan (6 madde) ve kaygılı (6 madde) olmak üzere üç alt boyut toplam 18 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerden aldığı puanlara göre bireyin bağlanma biçimi belirlenmektedir. En yüksek puan hangi bağlanma biçimini temsil eden maddelerden alındıysa o bireyin bağlanma biçimini belirtmektedir. Kesebir, Kökçü ve Dereboy'un (2012) ölçek çalışmasına göre Cronbach alfa değerleri güvenli boyutu için .72, kaçınan boyutu için .82 ve kaygılı boyutu için .85'tir. Çalışmamızın sonucuna göre ise Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı güvenli boyutu için .53, kaçınan boyutu için .46 ve kaygılı boyutu için .62 olarak hesaplanmış ve yeterli güvenilirlik düzeyinde olduğu gözlenmiştir (Özdamar, 2002; Tavşancıl, 2002).

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasına, Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği (EBBÖ)'nin sahiplerinden alınan izinler ve 14.07.2020 tarihli 276 sayılı Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurulundan alınan izin ile başlanmıştır. Veri toplama, araştırmacı tarafından katılımcıların istekleri doğrultusunda ve COVID-19 pandemi nedeni ile online olarak toplanmıştır. Katılımcılar araştırmanın sonuçlarına ilişkin bilgilendirilmek ya da daha sonra araştırmayla ilgili soru ve görüşlerini sunmak isterlerse kendilerine verilen e-posta yoluyla araştırmacıya ulaşabilecekleri bilgisi verilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 21 paket programı ile analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Veriler analiz edilirken şu adımlar izlenmiştir; ilk olarak analiz yöntemlerine geçilmeden önce elde edilmiş verilen gerekli sayıtları sağlayıp sağlamadığına bakılmıştır bu bağlamda gerekli sayıtlar sağlanmaması durumunda ise her katılımcı için Z skor hesaplanmış ve + 3 puan üstü katılımcılar analiz dışı bırakılmıştır. Bulguların sonrasında korelasyonel ilişkilerine bakılmış, aralarındaki ilişkilerin boyutu belirlenmiştir. Son olarak ise çoklu regresyon analiz yöntemiyle ebeveynlerin bağlanma biçimleri ve demografik değişkenlerin çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki yordayıcı rolü ortaya çıkarılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerini yanıtlamak için elde edilen verilerin istatistiksel çözümleri sonucunda ulaşılan bulgular, bu bulgulara ait tablolar, tablolara ilişkin açıklamalar ve

bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Bulgu ve yorumların sıralamasında alt problemlerin sırası izlenmiştir.

Tablo 2. Betimsel istatistikler

Değişkenler	X	SS	Min	Max	Çarpıklık	Basıklık
Bağlanma						
Kaçınan Bağlanma	.6263	.23847	.00	1.00	-.478	-.291
Kaygılı Bağlanma	.5131	.26011	.00	1.00	.108	-.782
Güvenli Bağlanma	.3043	.26101	.00	1.00	.787	.027
Çocuk Yetiştirme Tutumları						
Demokratik Tutum	4.3676	.43148	3.06	5.00	-.713	.119
Otoriter Tutum	1.9187	.62636	1.00	4.00	1.074	1.216
Aşırı Koruyucu Tutum	3.6564	.70610	1.67	5.00	-.045	-.410
İzin Verici Tutum	2.3932	.62262	1.00	4.00	.122	-.210

Tablo 2’de görüldüğü üzere verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerlerine bakılmıştır. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin ve -1 ile +1 aralığında olması çalışmamızda verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014).

Tablo 3. Katılımcıların Erişkin Bağlanma Biçimleri Ölçeği ve Ebeveyn Tutum Ölçeğinin puanlarının pearson korelasyon katsayısı tablosu

	1	2	3	4	5	6	7
1.Kaçınan Bağlanma	1						
2.Kaygılı Bağlanma	-.272**	1					
3.Güvenli Bağlanma	.330**	.165**	1				
4. Demokratik Tutum	-.128*	-.004	-.164**	1			
5.Otoriter Tutum	.170**	-.002	.174**	-.411**	1		
6.Aşırı Koruyucu Tutum	.211**	-.019	.100	.178**	.026	1	
7.İzin Verici Tutum	.099	.040	.084	-.005	.156**	.178**	1

* $p < .050$, ** $p < .010$

Tablo 3’te görüldüğü gibi ebeveyn tutumları ile bağlanma arasında anlamlı ilişkiler gözlemlenmiştir. Demokratik tutum ile kaçınan bağlanma ($r = -.128$, $p < .050$) arasında zayıf negatif yönde, güvenli bağlanma ($r = -.164$, $p < .010$) arasında güçlü negatif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Otoriter tutum ile kaçınan bağlanma ($r = .170$, $p < .010$), güvenli bağlanma ($r = .174$, $p < .010$) arasında güçlü pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Aşırı koruyucu tutum ile kaçınan bağlanma ($r = .211$, $p < .010$) arasında güçlü pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. İzin verici tutum ve kaçınan bağlanma ($r = .099$, $p > 0.05$), kaygılı bağlanma ($r = .040$, $p > 0.05$), güvenli bağlanma ($r = .084$, $p > 0.05$) arasında herhangi bir anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Tablo 4. Demokratik tutum regresyon analizi

Model		F	R ²	β	t	p
Aşama 1	Yaş	6.133	.119	-.338	-4.170	.000
	Eğitim durumu			.196	3.165	.002
	Kardeş sayısı			-.087	-1.170	.243
	Ailenin kaçınıcı çocuğu			-.017	-.242	.809
	Eşi ile arasındaki yaş farkı			-.059	-1.004	.316
	İlk çocuğun yaşı			.125	1.598	.111
Aşama 2	Yaş	5.034	.129	-.344	-4.235	.000
	Eğitim durumu			.182	2.906	.004
	Kardeş sayısı			-.082	-1.095	.275
	Ailenizin kaçınıcı çocuğusunuz			-.019	-.265	.791
	Eşi ile arasındaki yaş farkı			-.058	-.981	.328
	İlk çocuğun yaşı			.133	1.688	0.93
	Kaçınan bağlanma			-.011	-.185	.854
	Güvenli bağlanma			-.101	-1.678	.095

Demokratik tutum düzeyini yordayan değişkenlerin ortaya çıkarılması amacıyla yapılan regresyon analiz Tablo 4'te görülmektedir. Analize ilk aşamada dâhil edilen demografik değişkenler, demokratik tutum düzeyinin %11.9'unu açıkladığı saptanmıştır [F değ. (6,273) =6.133, $p < .001$]. Yaşın demokratik tutum düzeyini yordamada negatif yönlü ve anlamlı katkısı bulunmuştur ($\beta = -.338$, $p < .001$). Eğitim durumunun demokratik tutum düzeyini yordamada pozitif yönlü ve anlamlı katkısı bulunmuştur ($\beta = .196$, $p < .050$). Bu durum bize yaş azaldıkça demokratik tutum düzeyinin yükseldiğini göstermektedir. Eğitim durumu yükseldikçe demokratik tutum düzeyinin de yükseldiğini göstermektedir.

İkinci aşamada analize giren bağlanma ölçeğinin alt ölçeklerinden kaçınan bağlanma ve güvenli bağlanma da dâhil edilmiştir [F değ. (2,271) =5.034, $p > .050$]. Bu aşamada dâhil edilen tüm değişkenler varyansın %12.9'una ulaşsa da varyansın açıklanmasında anlamlı düzeyde katkı koyamamıştır.

Tablo 5. İzin verici tutum regresyon analizi

Model		F	R ²	β	t	p
Aşama 1	Eğitim durumu	4.084	.268	.211	1.907	.060
	Evlendiği yaş			.245	2.347	.021
	Eşi ile arasındaki yaş farkı			-.037	-.346	.730
	İlk çocuğun yaşı			-.242	-1.509	.135
	İkinci çocuğun yaşı			.367	1.82	.072
	Toplam erkek çocuk sayısı			-.266	-2.403	.019
	Toplam kız çocuk sayısı			-.285	-2.093	.040

İzin verici tutum düzeyini yordayan değişkenlerin ortaya çıkarılması amacıyla yapılan regresyon analiz Tablo 5'de görülmektedir. Analize ilk aşamada dâhil edilen demografik değişkenler, izin verici tutum düzeyinin %26.8'ini açıkladığı saptanmıştır [F değ. (7,78) =4.084, $p < .050$]. Evlendiği yaş ile izin verici tutum düzeyini yordamada pozitif yönlü ve anlamlı katkısı bulunmuştur ($\beta = .245$,

$p < .050$). Toplam erkek çocuk sayısının izin verici tutum düzeyini yordamada negatif yönlü ve anlamlı katkısı bulunmuştur ($\beta = -.266$, $p < .050$). Toplam kız çocuk sayısının izin verici tutum düzeyini yordamada negatif yönlü ve anlamlı katkısı bulunmuştur ($\beta = -.285$, $p < .050$).

Tablo 6. Otoriter tutum regresyon analizi

Model		F	R ²	β	t	p
Aşama 1	Ekonomik durum	4.194	.044	-.100	-1.372	.172
	Toplam erkek çocuğu sayısı			.194	2.667	.008
Aşama 2	Ekonomik durum	3.246	.067	-.065	-.880	.380
	Toplam erkek çocuğu sayısı			.198	2.729	.007
	Kaçıngan bağlanma			.086	1.097	.274
	Güvenli bağlanma			.103	1.316	.190

Otoriter tutum düzeyini yordayan değişkenlerin ortaya çıkarılması amacıyla yapılan regresyon analiz Tablo 6'da görülmektedir. Analize ilk aşamada dâhil edilen demografik değişkenler, otoriter tutum düzeyinin %4.4'ünü açıkladığı saptanmıştır [F değ. (2,182) = 4.194, $p < .050$]. Toplam erkek çocuk sayısının otoriter tutum düzeyini yordamada pozitif yönlü ve anlamlı katkısı bulunmuştur ($\beta = .194$, $p < .050$).

İkinci aşamada analize giren bağlanma ölçeğinin alt ölçeklerinden kaçıngan bağlanma ve güvenli bağlanma da dahil edilmiştir. Bu aşamada dahil edilen tüm değişkenler varyansın %6,7'sini açıkladığı saptanmış olsa da [F değ. (2,180) = 3.246, $p > .050$]. Varyansın açıklanmasına anlamlı düzeyde katkı koyamamıştır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma 2-6 yaş arasında çocukları bulunan 18-60 yaş arası ebeveynlerin bağlanma biçimleriyle, çocuklarını yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi sosyo-demografik değişkenlerle birlikte incelemek amacıyla yapılmıştır. Bağlanmanın sadece bebeklik ve çocukluk dönemiyle sınırlı kalmadığı, bireyin yaşamı boyunca devam eden bir etkisinin olduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda bireyin yetiştireceği çocukta da bağlanma biçiminin etkilerinin görüleceği düşünülmektedir (Çağdaş ve Şahin Seçer, 2007). Nitekim çalışma ile ilgili kuramsal temeller incelendiğinde bireyin bağlanma biçiminin, ebeveynlik tutumunu önemli ölçüde etkilediği görülmektedir. Çalışmanın bulgularına göre; kaçıngan bağlanma biçimi ile otoriter tutum, koruyucu tutum, demokratik tutum arasında bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca güvenli bağlanma ile otoriter tutum, demokratik tutum arasında da bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Çalışmanın bulguları incelendiğinde kaçıngan bağlanma biçimi ile otoriter tutum arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Bu bağlamda kaçıngan bağlanma biçiminin puanı arttıkça otoriter

tutum da arttığını söylemek mümkündür. Nitekim Ebrahimi ve diğerlerinin (2017) yüksek lisans öğrencilerinin bağlanma stilleriyle ilgili yapmış olduğu araştırma sonucu ise araştırma sonucumuzu destekler niteliktedir. Bunun yanı sıra Mahasneh ve diğerleri (2013), erkek ve kız öğrenci örneklem grubundan oluşan araştırmasında otoriter tutumla kaçınan bağlanma pozitif yönlü ilişki olduğunu saptamıştır. Benzer şekilde Kalantarkousheh ve diğerleri (2014), tarafından yapılan örnekleme üniversite öncesi olan çalışmada otoriter ebeveyn tutumla kaçınan bağlanma arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Bu bağlamda elde edilen sonucun alan yazın ile uyumlu olduğunu söylemek mümkündür. İlgili sonucun gözlenmesini öncelikle kuramsal temellerle açıklarsak; kaçınan bağlanan bireyler sevdiği kişi veya kişilere karşı umursamaz tutum sergileyebildiği, dolayısıyla kaçınan bağlanma biçimi gelişen bireylerin diğerleri ile kıyaslandığında karşdakine daha az güven duyduğu ve ilişkilerinde olumsuz beklentileri olan ve yakınlık kurmaktan çekinen yetişkinler olduğu gözlemlendiği belirtilmiştir (Sümer ve Güngör, 1999). Yine bu bulgunun açıklamasında kaçınan bağlanan bireyler karşısındaki insanlara daha az güven duyması nedeni ile yakınlık kurmaktan kaçınır bunun bir yansıması olarak birey çocuğu ile kuracağı ilişkide güven temeli sarsılmış başlar. Bu sarsılmış temel ilerde ebeveyni otoriterleşmeye bir başka deyişle çocuğuna güvenmeyen anne ya da babanın çocuğu ile kuracağı ilişkide kendini ön planda tutarak çocuktan mutlak itaat beklemesine neden olacağı düşünülmüştür.

Çalışmada kaçınan bağlanma biçimi ile aşırı koruyucu tutum arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre kaçınan bağlanmanın geliştiği bireylerde daha fazla aşırı koruyucu ebeveyn tutumu gözlemlendiği söylenebilir. Alan yazında yapılan çalışmalar incelendiğinde Brenning, Soenens, Petegem ve Kins'in (2017) çalışmasında ergen bireylerin anne ve babasının kaçınan bağlanma biçimi arttıkça koruyucu tutumunun arttığı görülmüştür. Yine Zalluhoğlu'nun (2015) yaptığı bir başka çalışmada da anne ve çocukların bağlanma biçimleri, stresle başa çıkma yöntemleri ve ebeveyn tutumları incelenmiş, kaygı ve kaçınma düzeyi artan çocukların aşırı koruyucu tutuma maruz kaldıkları saptanmıştır. Ancak alan yazındaki bazı çalışmalarda ise anne ve babaların kaçınan bağlanma ve koruyucu tutum arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır (Güner Algan ve Şendil, 2013; Okur, 2016). Görüldüğü üzere elde edilen bulgu büyük çoğunlukla alan yazınla uyumluluk içerisindedir. Bu sonucun gözlenmesinde aşırı koruyucu ebeveyn tutumu, sosyal anksiyetinin ortaya çıkmasındaki rolünün etkin olduğu düşünülmektedir. Sınırlayıcı ya da aşırı koruyucu ebeveyn tutumu çocukta bağımsızlık, karar verme, kendi kendini yönetebilme yetisini kısıtlayabilmektedir ve bu durum ebeveynlere bağımlılık olarak dönmektedir (Erkan, Güçray ve Çam, 2002). Yine kaçınan bağlanan bireyler bağlanma örüntüleri gereğince karşı tarafla daha öncede belirtildiği gibi güven duymakta güçlük çekmekte, bu güven güçlüğüne de ebeveynlerde başka bir yansıması olarak çocuğu için aşırı koruyucu bir tutuma sahip olacağı öngörülmüştür. Bu sonucun elde edilmesinde

kuramsal bağlamda çocuğun gelecekte ayrılık kaygısı, bağımlılık, sorumluluk gibi sorunları ortaya çıkabileceği durumunun etkili olduğu düşünülmüştür (Oğuz ve Özçelik, 2018).

Çalışma incelendiğinde kaçınan bağlanma biçimi ile demokratik tutum arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Alan yazın incelendiğinde elde edilen bulgunun uyumlu olduğu görülmektedir. Nitekim Bozdemir ve Gündüz'ün (2016) araştırma bulgularına göre kaçınmalı bağlanma stiline, demokratik tutum ile negatif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde Ahmadova (2019) çalışmasında benzer bir sonuç ortaya koymuş, annenin kaçınan bağlanma stili puanı arttıkça demokratik tutum azaldığını saptamıştır. Oytun, Yinal, Erdağ ve Yaman Lesinger'in (2019) çalışması benzer şekilde annelerin bağlanma stilleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve kaçınan bağlanma ile demokratik tutum arasında negatif ilişki tespit edilmiştir. Kuramsal bağlamda da çocuğa güven duymayı da içeren demokratik tutumun, yapısında karşıdakine güvensizlik içeren bir örüntü olan kaçınan bağlanma biçimi arasında negatif ilişki olduğandır (Sezer ve Oğuz, 2010). Yine bu sonucun gözlenmesinde kaçınan bağlanma biçimi gelişen ebeveynler, çocuklarına karşı olumlu duygularını göstermede kısıtlı kalabilmekte, şefkat, sevgi ve anlayış göstermede demokratik tepkilerini daha az yansıtabilmelerinin rolü olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada güvenli bağlanma biçimi ile otoriter tutum arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Bir başka ifadeyle çalışmamızda kendi ebeveynlerine güvenli bağlanan bireylerin, çocuklarına karşı daha otoriter ebeveyn tutumu sergilediği ortaya çıkmıştır. İlgili alan yazın gözden geçirildiğinde, Doinita ve Maria'nın (2015) 4-8 yaş arası çocukları olan ebeveynlerle yapmış olduğu çalışmasında güvenli bağlanma ile otoriter tutum arasında benzer olarak pozitif bir ilişki bulunduğu gözlenebilir. Yine benzer şekilde Mahasneh ve diğerleri (2013), yaptıkları çalışmalarında eğitim fakültesinde okumakta olan erkek ve kız öğrencilerle yapmış oldukları çalışmasında ebeveynlik stilleri ile yetişkin bağlanma stillerini incelemiş ve güvenli bağlanma ile otoriter ebeveyn tutumuyla pozitif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Hevers (2015) çalışmasında, babaların bağlanma stilleri ile ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiyi incelediği bir başka çalışmada araştırma sonucumuzu destekler niteliktedir, babaların çocuklarına otoriter bir ebeveynlik tarzı sergilediğini saptamıştır. Bu bağlamda elde edilen bulgunun genel olarak alan yazın ile uyumlu olduğunu söylemek mümkündür. Bu uyum ile ilişkili olarak da gözlenen sonucun elde edilmesinde özellikle örneklem grubu içerisinde yer alan erkek bireylerin etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim içinde yaşadığımız kültür, özellikle babaların otoriter bir tutum takınmasının ve geleneksel bağlamda babanın koruyucu ve otoriter tutumunun kabul edilmesi toplumsal olarak olağan görülmektedir.

Çalışmada güvenli bağlanma biçimi ile demokratik tutum arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Bu konuda alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde genellikle güvenli bağlanan bireylerin çocuklarına karşı daha fazla demokratik tutum sergilediği gözlemlenmiştir. Keser'in (2006), 6-11 yaş arası çocuk ve anneleri üzerinde uyguladığı çalışmasında güvenli bağlanan annelerin çocuk yetiştirme sürecinde kabul/ilginin yüksek, sıkı kontrolün düşük olduğu görülmüştür. Güvensiz bağlanan annelerin ise sıkı kontrolün yüksek olduğu annelik boyutunu uyguladıkları görülmüştür. Yıldız (2008) çalışmasında üniversite öğrencilerinin geçmişte yaşadıkları ayrılık kaygısı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ayrılık kaygısı ile bağlanma stilleri ve ebeveyn tutumları incelemesinde; güvenli bağlanma ile demokratik tutum arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Güner Algan ve Şendil'in (2013) yaptığı başka bir çalışmaya göre ise güvensiz bağlanan ebeveynlerin daha düşük seviyede demokratik tutumu benimsediği ve otoriter tutuma sahip ebeveynlerin ise çocuklarda güvensiz bağlanmayı arttırdığı görülmüştür. Bu bağlamda elde edilen sonucun alan yazınla uyumlu olduğunu söylemek güçtür. Bu sonucun elde edilmesinde içinde yaşadığımız kültürün özellikle ebeveynlere biçmiş olduğu otoriter tutumun etkili olduğu düşünülmüştür.

Çalışmamızın dikkat çeken bir diğer sonucu da; eğitim düzeyinin ve yaşın demokratik tutumun önemli yordayıcılarından olduğudur. Elde edilen sonuca göre yaş demokratik tutumu negatif yönlü yordarken eğitim düzeyi pozitif yönlü yordamıştır. Alan yazın incelendiğinde elde edilen sonucun uyumlu olduğu gözlenmektedir. Ayyıldız'ın (2005) annelerle gerçekleştirdiği çalışmada annelerin yaşının küçülmesinin otoriter tutumun arttığı, annelerin eğitim düzeylerinin arttıkça demokratik tutumunun da arttığını belirlenmiştir. Aydoğdu ve Dilekmen'in (2016) çalışmasında demokratik tutum, ön lisans mezunu ebeveynlerin demokratik tutumları, ortaokul mezunlarına oranla daha anlamlı düzeyde yüksek olduğunu saptamıştır. Cantekin ve Akduman (2020), yaptığı bir başka çalışmada annelerin eğitim durumları açısından çocuk yetiştirme stillerini incelemiş ve eğitim düzeyi yükseldikçe demokratik tutum puanlarının arttığı saptanmıştır. Bu bulgunun elde edilmesinde eğitim düzeyi artan ebeveynlerin çocukları ile kurmuş olduğu ilişkide; kendini kolay ifade edebilme, sorumluluk alabilme ve kendi tercihlerini yapabilme gibi becerileri geliştiğinden daha demokratik bir ilişki içerisinde yaşamını sürdürmesinin etkili olduğu ön görülmektedir. Kurulan bu ilişki biçiminin çocuk yetiştirme tutumlarından demokratik tutumu öne çıkardığı düşünülmektedir.

Çalışmada izin verici tutuma ilişkin yapılan regresyon analizi sonucunda; katılımcıların evlendiği yaş aralığının pozitif yönlü yordayıcı olarak konumlanırken toplam çocuk sayısının, negatif yönde yordayıcılardan olduğu gözlenmiştir. Konu ile ilgili alan yazın incelendiğinde; Sak, Şahin Sak, Atli, Şahin'in (2015) okul öncesi dönemde çocukları olan ebeveynlerin tutumlarını incelediği çalışmaya

göre 15-20 yaş aralığında evlenen ebeveynlerin otoriter tutumlarının 25 ve üstü yaş aralığında evlenen ebeveynlerin otoriter tutumlarından anlamlı derecede farklılaştığını saptamıştır. Mucuk'un (2020) çalışmasında ebeveynlerin toplam çocuk sayısının anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir. İki çocuk ile üç ve üzeri çocuk sahibi olan ebeveynlerin tek çocuk sahibi ebeveynlere göre daha fazla otoriter tutum sergilediği, üç ve üzeri çocuk sahibi olan ebeveynlerin iki ve tek çocuk sahibi ebeveynlerden daha fazla izin verici tutum sergilediği gözlenmiştir. Bu bağlamda elde edilen sonucun ilgili çalışmalarla uyumlu olduğunu söylemek mümkündür. Bu sonucun elde edilmesinde evlilik yaşı ile ilgili olarak daha geç evlenen bireylerin çocuklarına karşı izin verici tutum sergilediği öngörülürken çocuk sayısının artışının ebeveynlerin kardeşler üzerindeki sorumluluğunu arttıracığından otoriter ebeveyn tutumunu öne çıkaracağı düşünülmektedir.

Çalışmamızın bir diğer sonucu ise katılımcıların toplam erkek çocuğu sayısının, otoriter tutumun pozitif yönde yordayıcılarından oluşudur. Alan yazındaki ilgili çalışmalar incelendiğinde; Yılmaz Bolat (2011) çalışmasında 5-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlere; çocukların gelişim alanları, davranış özellikleri, ebeveynlerin çocuğa yönelik tutum ve davranışları ile ebeveyn çocuk iletişimi konularında eğitim verilerek ebeveynlerin doğru tutumlarla çocuklarını yetiştirebileceğini belirtmiştir. Ayrıca erkek çocuğuna sahip ebeveynlerin, kız çocuğuna sahip olan ebeveynlere oranla daha çok otoriter tutum bir davranış içerisinde olduğu sonucuna varmıştır. Benzer şekilde Alabay'ın (2017) okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlere yönelik yapmış olduğu çalışmasına göre ebeveynlerin kız çocuklarına oranla erkek çocuklarına daha fazla otoriter tutum sergilediği saptanmıştır. Çalışma sonucun ilgili çalışmalarla uyumlu olduğunu söylemek mümkündür. Bu sonucun elde edilmesinde özellikle erkek çocuk sayısının artışı ile ebeveynler, çocukları arasında hakem rolü üstlenebilmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Çocuk sayısının artışı sadece ailede bir ekonomik paylaşım vesilesi değil verilmesi gereken ebeveyn sorumluluğunun kardeşler arasında paylaşılmasını da gerektirmektedir. Ebeveyn için bu durum ekstra bir sorumluluk vesilesidir. Bu bağlamda ebeveyn kendini hakem ya da bir başka ifadeyle daha otoriter bir figür olarak konumlandırarak çocuklarla ilişkisini de buna göre düzenleyebileceği öngörülmektedir.

ÖNERİLER

Çocuğun yetişmesinde sevgi çok önemlidir. Ebeveynlerin bunun bilinciyle çocuklarına karşı bir tutum geliştirmesi de önemlidir. Ebeveynler, çocuklarına karşı demokratik bir ortam hazırlayarak bu ortam içerisinde olumlu davranış örüntüsü ile ödüllendirerek pekiştirmelidir. Olumsuz davranışlar söz konusu olduğunda ise bu davranışların açıklaması yapılmalı ve doğru davranış anlatılmalıdır. Ebeveynlerin davranışları birbiriyle tutarlı olmalıdır. Unutulmamalıdır ki bir çocuk

için anne ve baba rol modelidir. Çocuğun gelişimi için ebeveynler; bağımsız davranışları pekiştirilmeli, başkaları ile kıyaslanmamalı ve çocukların ihtiyaçlarına duyarlı davranmalıdır. Anne ve baba çocuğun gelişim özelliklerini bilmeli ve bu durumu göz önünde bulundurmalıdır.

Araştırma veri sonuçlarına göre ebeveynlerin eğitim düzeyinin artırılması hususunda bağlanma biçimleriyle ilgili toplumda farkındalık yaratılması amacı ile çalışmaların artırılması faydalı olacaktır. Sağlıklı aile düzeni oluşturulabilmesi için çiftlere evlilik öncesi; destekleyici aile eğitimi, çocuk gelişimi, çocuk yetiştirme tutumları ve bağlanma biçimleri gibi konuları içeren eğitimin verilmesi faydalı olacaktır. Yaşam boyu öğrenme ile ebeveynlerin kendi düşünce, duygu ve davranışlarını kontrol etmesine olanak sağlayarak kişisel gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla radyo, televizyon ve dijital medya kanalları gibi kitle iletişim araçlarıyla; psikologlar, çocuk gelişimi uzmanları ve sosyal hizmet uzmanları tarafından bilgilendirici çalışmaların yapılması faydalı olacaktır. Bu bağlamda aile danışmanlığı merkezleri ve okullardaki rehberlik hizmetlerinden de ebeveynlerin yararlanması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Ahmadova, P. (2019). *Annenin bağlanma özellikleri ile ebeveyn tutumları ve çocukların ruhsal, davranışsal durumu arasındaki ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Ainsworth, M. S. (1979). Infant-mother attachment. *American Psychologist*, 34(10), 932-937. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.34.10.932>
- Akvardar, Y., Çalpak, E., Etaner, U., Hürol, C., Sunat, H., Tükel, R., Üçok, B. & Yücel, B. (2006). *Psikanalitik kurama giriş*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Alabay E. (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156-174.
- Aydoğdu, F. & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 569-585.
- Ayyıldız, T. (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.
- Bee, H., & Boyd, D. (2009). *Çocuk gelişimi psikolojisi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *International Journal of Psycho-Analysis*, 39, 350-373.
- Bowlby, J. (2012). *Bağlanma*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Bozdemir, F. & Gündüz, B. (2016). The relationships of attachment styles, parental attitudes and traumatic childhood experiences with emotional intelligence; Bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkileri. *Journal of Human Sciences*, 13(1), 1797-1814.
- Brenning, K.M., Soenens, B., Van Petegem, S., & Kins, E. (2017). Searching for the roots of overprotective parenting in emerging adulthood: investigating the link with parental attachment representations using an actor partner Interdependence model. *Journal of Child and Family Studies*, 26(8), 2299-2310. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0744-2>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cantekin, D. & Akduman, D. (2020). Annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile çocuklarının duygularını yönetme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(1), 87-92.

- Çağdaş, A. & Şahin Seçer, Ş. (2007). *Anne-baba eğitimi*. Ankara: Kök Yayınları.
- Çeceli, E. (2018). *48-60 ay arası çocuğa sahip ebeveynlerin anne babalarından algıladıkları tutumlar, anne babalarına bağlanma stilleri ile kendi anne babalık tutumları arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Demir, E. K., & Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Demir, S. (2018). Bağlanma kuramı. *Başkent Üniversitesi Kültür Yayını Bütün Dünya Dergisi*. 5, 143-146.
- Doinita, N. E. & Maria, N. D.(2015). Attachment and parenting styles. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 203, 199-204. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.08.282>
- Doksat, G.N. & Ciftci, D.A. (2016). Bağlanma ve yaşamdaki izdüşümleri. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 25(4), 489-501.
- Ebrahimi, L., Amiri, M., Mohamadlou, M., & Rezapur, R. (2017). Attachment Styles, Parenting Styles, and Depression. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 15, 1064-1068.
- Erkan, Y. D. D. , Güçray, D. S. & Çam, Y. S. (2002). Ergenlerin sosyal kaygı düzeylerinin ana baba tutumları ve cinsiyet açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10), 64-75.
- Günalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Güner Algan, A., & Şendil, G. (2013). The relations among parents' and preschool children's attachment security and child rearing attitudes. *Psikoloji Çalışmaları*, 33 (1) , 55-68.
- Hazan, C., & Shaver, P.R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Hevers, E. M. (2015). The relationship between fathers' attachment style, parenting style, feelings of parenting competency and psychological wellbeing. Doktora Tezi, University of Newcastle, Newcastle.
- İlaslan, Ö. (2009). *Çocukların bağlanma davranışlarının özgül nitelikleri ve anne bağlanma stillerine göre incelenmesi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- İnanç, Y.B. & Yerlikaya, E. E. (2013). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kalantarkousheh, S. M., Sharifi, M., Mehri, M., & Sajjad, E. (2014). Parenting styles and attachment models among Iranian Pre-University students. *International Journal of Academic Research in Psychology*, 1(2), 147-164.
- Kesebir, S., Kökçü, F., & Dereboy, F. (2012). Erişkin bağlanma biçimi ölçeği: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Yeni Sempozyum Dergisi*, 50(2), 99- 104.
- Keser, C. Ç. (2006). *Annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

- Kıray, P. (2018). *Çocukluk çağı travmaları, algılanan sosyal destek ve algılanan anne baba tutumunun psikolojik sağlık ile arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Kindersley, D. (2012). *Psikoloji kitabı*. (E. Lakşe, çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Küçükali, R. (2018). Aile içi iletişim ve anne-baba tutumları. R. Küçükali (Ed.) *Çocuk ve Aile* (s. 87-108). Ankara: Anı Yayıncılık
- Mahasneh, A. M., Al-Zoubi, Z. H., Batayenh, O.T., & Jawarneh, M. S. (2013). The relationship between parenting styles and adult attachment styles from Jordan university students. *International Journal of Asian Social Science, Asian Economic and Social Society*, 3(6), 1431-1441.
- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50(1-2), 66-104.
- Mucuk, K. Y. (2020). *60-72 aylık çocukların ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumları, çocukların ahlaki ve sosyal kural algıları ile oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi, İstanbul.
- Oğuz, F. & Özçelik, A. D. (2018). Ergenlerde algılanan anne baba tutumu ile madde bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11(58), 535-543.
- Okur, Ö. (2016). *Effects of perceived parenting conflict, perceived parenting style, and attachment style on romantic relationship attitudes and life satisfaction*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Oytun, M., Yinal, A., Erdağ, D., & Yaman Lesinger, F. (2019). The relationship between child rearing attitudes and maternal attachment styles. *Revista San Gregorio*, 1(32), 92-107.
- Özabacı, Ş. N. (2021). *Çocuk psikolojisi*. Ankara: Nobel.
- Özdamar, K. (2002). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Öztürk, E., Türel, F. İ., & Oğur, E. (2020). Psikotarih ve bağlanma kuramı. Öztürk, E (Ed.), *Psikotarih*. Türkiye Klinikleri: Ankara.
- Parlak, A. (2020). *Ebeveynin bağlanma biçimi ile ebeveyn tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Atli, S., & Şahin, B. K. (2015). Okul öncesi dönem: Anne-baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991.
- San Bayhan, P. & Artan, İ. (2004). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Santrock, J. W. (2012). *Yaşamboyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*. (G. Yüksel, çev.). Ankara: Nobel.
- Schultz, D.P., & Schultz, S.E. (2007). *Modern psikoloji tarihi*. İstanbul: Kaknüs.
- Sezer, Ö., & Oğuz, V. (2010). Üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmelerinin anne baba tutumları ve bazı sosyodemografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 743-758.

- Solomon, J., & George, C. (Ed.). (2011). *Disorganized attachment and caregiving*. New York: The Guilford Press.
- Subaşı, G. N., & Kazan, H. (2020). Çocukluk dönemi bağlanma stillerinin yetişkin iletişimindeki etkisi. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 10(2), 147-162.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35-58.
- Sümer, N., Sayıl, M., & Kazak Berument, S. (2020). *Anne duyarlılığı ve çocuklarda bağlanma*. İstanbul: Koç Üniversitesi.
- Şahin, D., Beşirik, S., Canbulat Şahiner, N., & Türkmen, A. S. (2018). Erken postpartum dönemde güvenli anne bebek bağlanmasında kanıta dayalı uygulamalar. T. Tapur, S. Avşaroğlu, E. Arslan, M. Kılınç (Ed.), *Presented at the III. INES Education and Social Science Congress*. (s. 44 -48). Konya: Çizgi Kitabevi
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Atlas Yayınları.
- Tönbül, Ö. (2019). Aile eğitimi programının annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 46-72.
- Tuna, İ. (2018). *Annelerin bağlanma stili ile çocuk yetiştirme tutumu ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Winnicott, D. W. (2013). *Oyun ve gerçeklik*. (T. Birkan, çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Yavuzer, H. (2019). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldız, C. (2008). *Üniversite Öğrencilerinin geçmişte yaşadıkları ayrılık kaygısı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yılmaz Bolat, E. (2011). *Anne baba eğitiminin beş-altı yaş çocuğa sahip anne babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarına etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yılmaz, S. (2016). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden uyum sorunu olan ve olmayan çocukların anne tutumlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yörükân, T. (2020). *Bağlanma ve sonraki yaşlarda görülen etkileri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yurdalan, E. (2019). *Annelerin bağlanma stilleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Zalluhoğlu, B. T. (2015). *4-6 yaş aralığındaki okul öncesi çocukların ve annelerinin bağlanma örüntüleri ile annelerinin ebeveyn tutumları ve stresle başa çıkma yaklaşımlarının incelenmesi: Çocuk psikiyatri kliniğine başvuran ve başvurmamış olan çocukların karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.